

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on osa toimivaa oikeusjärjestelmää. Sen avulla voidaan välttää ja helpottaa oikeusprosesseja. Tutkitusti se myös vähentää rikosten ja muiden konfliktien uusimista. Siirto oikeusministeriön hallinnonalalle vahvistaa sovittelun yhteyttä rikostorjuntaan, rikosten uusimisen ehkäisemiseen ja uhrien oikeuksien turvaamiseen. Koska tuomioistuinsovittelu ja huoltoriitojen sovittelu kuuluvat jo nyt oikeusministeriön hallinnonalalle, siirto yksin käsiin myös vahvistaa sovittelukentän kokonaisuuden hallintaa ja mahdollistaa sovittelun aikaisempaa kokonaisvaltaisemman kehittämisen.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä toimiva sovittelupalvelu hyötyy oikeusavun toimijoiden kokemuksesta ja tietotaidosta: sovittelun asiantuntijoiden saataville tulee sekä oikeusavun että talous- ja velkaneuvonnan asiantuntemus. Asiakkaiden ohjaaminen sovitteluun helpottuu nykyiseen verrattuna. Sovittelun tukeutuminen valmiiseen organisaatorakenteeseen (valtakunnallinen toimipaikkaverkosto ja rakenteet) on kustannustehokasta. Asiakas saa samasta paikasta sovitteluun liittyvää apua ja oikeudellista apua. Sovittelupalvelu yhdenmukaistuu valtakunnallisesti sekä sisällöltään että saatavuudeltaan.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Tällä hetkellä voimassa olevassa sovittelulaissa on säädetty sovittelun ammattihenkilöstön (sovittelutoiminnan vastuuhenkilö ja sovittelun ohjaaja) tehtävistä. Vaikka sovittelu siirtyisi oikeusaputoimistojen tehtäväksi, sovittelun ammattihenkilöstön tehtävistä säädettäisiin edelleen sovittelua koskeissa substanssisäännöksissä. Lakiin perustuvien tehtävien hoitaminen on luontevaa toteuttaa virkavastuulla.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

Raportin kohdassa 8 (ohjausryhmän esitys, alakohta 2) todetaan, että joissakin erityistilanteissa voitaisiin sovittelupalvelu tuottaa pääsäännöstä (valtion palvelu, virkavastuu) poiketen ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää. Raportissa ei tarkemmin kuvata sitä, millaiset poikkeustilanteet valtion sovittelupalvelutuotossa johtaisivat ostopalvelun käyttöön. Tämän vuoksi kysymykseen ei pystytä ottamaan kantaa.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovittelun käytännön toteuttamisen pysyminen vapaaehtoissovittelijoiden tehtävänä varmistaa restoratiivisen eli korjaavan oikeuden periaatteiden säilymistä.

Lisäksi sovittelutoiminnan ammattihenkilöstön siirtymisvaiheeseen liittyvissä virkajärjestelyissä tulisi turvata riittävä ammattitaidon siirtyminen uuteen organisaatioon.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Valtakunnallisesti yhdenmukaisten ja selkeiden toimintatapojen koulutuksella ja ohjeistuksella.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Siirto yhdenmukaistaa ja sitä kautta vahvistaa sidosryhmäyhteistyörakenteita.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Erilaisten esteellisyytilanteiden etukäteinen kartoittaminen ja kuhunkin liittyvän ratkaisumallin luominen ennen sovittelutoiminnan aloittamista uudessa organisaatiossa.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Siirtyminen jo olemassa olevaan ja valtakunnallisesti toimivaan organisaatioon on omiaan parantamaan sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Tietoisuus riita- ja rikosasioiden sovittelusta ja sen hyödyistä lisääntyy.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Keskeistä on siirron aikataulun yhteensovittaminen valtakunnallisen oikeusapu- ja edunvalvontavirastomuutoksen kanssa.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

-

Rappe Jukka
Syyttäjälaitos

Metsäpelto Leena
Syyttäjälaitos